

Vakuuttava työttömyyskassa

Yleinen työttömyyskassa YTK:n (YTK) lausunto hallituksen esityksestä 94/2015

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut YTK:lle mahdollisuuden lausua valiokunnan käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä 94/2015

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyysturvalakia.

YTK:n lausunto asiassa

Yrittäjäkäsitteen muuttaminen esityksen mukaisesti tarkoittaisi, että nykyään omaksi työksi määritelty ansiotoiminta katsottaisiin jatkossa yritystoiminnaksi. YTK katsoo, että kokoaikatyötä hakevalla itsensä työllistäjällä tulisi jatkossakin säilyä oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen. Jos TE-toimistojen soveltamiskäytäntö jatkuu entisellään, on todennäköistä, että esimerkiksi laskutusyhteisöjen kautta työllistyvien henkilöiden katsotaan ainakin toimeksiantosuhteen aikana työllistyvän yritystoiminnassaan päätoimisesti, jolloin oikeutta työttömyysetuuteen ei ole. Nykyisen käytännön valossa on myös epäselvää, katsotaanko laskutusyhteisöjen kautta työllistyvien henkilöiden yritystoiminnan jatkuvan yksittäisen toimeksiantosuhteen päättymisen jälkeen mahdollisten tulevien toimeksiantojen johdosta. Työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n yrittäjän määritelmään esitetty muutos heikentäisi siten työllistymistä.

Lain muutoksen toteutuessa esityksen mukaisena työttömyysetuuden saamisen edellytykset itsensä työllistäjien kohdalla eivät käytännössä säilyisi ennallaan. Muutos saattaa käytännössä johtaa siihen, että työttömän työllistyminen pienimuotoisesti kaikilla muilla tavoin kuin palkansaajana johtaisi ansio-
turvan menetykseen välittömästi. Kokoaikatyötä etsivä työtön työnhakija menettäisi yhden vaihtoehtonsa työllistyä ja ainoaksi vaihtoehdoksi jäisi työttömyys. Työttömyysturvalakia ei tulisi uudistaa tavalla, joka käytännössä estää kokoaikatyötä etsivää henkilöä vastaanottamasta osa-aikaista työtä.

YTK:n näkemyksen mukaan lainsäädäntöä ei tulisi tässä vaiheessa muuttaa yrittäjämääritelmän osalta. Itsensä työllistämistä tulisi toistaiseksi arvioida omassa työssä työllistymisenä, koska omassa työssä työllistymisellä on tällä hetkellä eri vaikutus oikeuteen saada työttömyysetuutta kuin yritystoiminnalla.

Ehdotetun muutoksen sijasta tulisi työttömyysturvalainsäädännössä tarkastella laajemmin palkansaa-
ja- ja yrittäjämääritelmien sisältöä. Vaihtoehtona yrittäjämääritelmän laajentamiselle on palkansaa-
ajan

Vakuuttava työttömyyskassa

käsitteen laajentaminen siten, että se käsittäisi myös työttömyysvakuutusmaksuja maksavat itsensä työllistäjät.

Riippumatta siitä, laajennetaanko yrittäjä- vai palkansaajamääritelmää, tulisi soviteltavan päivärahan maksamisen edellytyksiä niin osa-aikatyössä kuin yrittäjätyössä tarkastella uudelleen. Jos itsensä työllistäjät vain siirretään omaa työtä tekevistä työntekijöistä palkansaajiksi tai yrittäjiksi, on molemmissa tilanteissa seurauksena ansioturvan menettäminen, ellei soviteltavan päivärahan edellytyksenä olevia enimmäistyöaikoja tai yritystoiminnan työllistävyiden säännöksiä samalla tarkisteta.

Perustelut

Yritystoiminnassa työllistyminen

Työnhakijan työllistymisen arvioinnista omassa työssä ja yritystoiminnassa säädetään tällä hetkellä työttömyysturvalain 2 luvun 5 §:ssä. Ratkaisevassa asemassa säännöksen mukaan tulisi olla yritystoiminnan tai oman työn vaatima työ määrä. Jos työ määrä on niin suuri, että se estää koko-aikatyön vastaanottamisen, työllistyminen on päätoimista. Vaikka sekä omassa työssä että yrittäjänä työllistymistä arvioidaankin saman lainkohdan perusteella, on TE-toimistojen soveltamiskäytännöissä näiden kahden välillä havaittavissa selkeä ero. TE-toimistojen soveltamiskäytännössä työttömänä aloitetun yritystoiminnan katsotaan lähes aina työllistävän henkilöä päätoimisesti. Oma työtä tekevien henkilöiden taas katsotaan huomattavasti useammin työllistyvän omassa työssä vain sivutoimisesti. Tämä saattaa olla osittain seurausta yrittäjärisin puuttumisesta. Laskutusyhteisöjen kautta tehtävää työtä on saatettu arvioida myös palkkatyönä, jos henkilö on esittänyt TE-toimistolle työsopimuksen tai muuta näyttöä siitä, että hänen ja osuuskunnan, osakeyhtiön tai muun yhteisön välistä sopimussuhdetta on pidettävä työsuhteena. Omassa työssä työllistyvät henkilöt ovatkin sovitellun työttömyysetuuden saajina huomattavasti useammin kuin yrittäjät. Yrittäjän ja omassa työssä työllistyvän henkilön työllistymistä ei tällä hetkellä arvioida yhdenmukaisesti työttömyysturvalain 2 luvun 5 §:n perusteella. Jos lakia muutetaan esitetyllä tavalla ja yritystoiminnan sivutoimisuutta arvioidaan TE-toimistojen lausunkäytännössä yhtä tiukasti kuin tällä hetkellä yrittäjien osalta, itsensä työllistäjät ovat jatkossa päätoimisia yrittäjiä ja he menettävät yhden mahdollisuuden työllistymiseen.

Työskentelyn päättyminen yrittäjänä

Jos itsensä työllistyvän henkilön katsotaan jatkossa työllistyvän yritystoiminnassa ja päätoimisesti, tulee TE-toimiston toimeksiantosuhteen päättymisen jälkeen arvioida sitä, voidaanko henkilön työskentelyn yrittäjänä katsoa päättyneen. Ehdotetun muutoksen myötä itsensä työllistäviä henkilöitä arvioidaisiin työttömyysturvalain 2 luvun 6 §:n 3 momentin mukaisina palkansaajaa rinnastettavina yrittäjinä. Työsuoritus muistuttaa sen epäitsenäisen luonteen takia palkansaajana tehtävää työtä. Toimeksiantaja viime kädessä päättää työsuorituksesta ja sen tekemisen ajankohdasta. Laskuttavan yhteisön

Vakuuttava työttömyyskassa

kautta itsensä työllistävä henkilö ei käytännössä tarjoa työsuoritustaan suurelle yleisölle, vaan yksittäiselle toimeksiantajalle. Tällaisen toiminnan ei ole katsottu kuuluvan yrittäjäriskin piiriin, joten työskentelyn päättymisestä on säädetty erikseen työttömyysturvalain 2 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Henkilön työskentelyn yrittäjänä voidaan katsoa päättyneen, jos toimeksiantosuhde on päättynyt. TE-toimistojen soveltamiskäytännön osalta nähtäväksi jää kuitenkin se, katsotaanko henkilön vielä toimeksiantosuhteen päätyttyäkin työllistyvän laskutusyhteisön kautta päätoimisesti mahdollisten muiden toimeksiantojen tekemiseksi.

Rajanveto yrittäjien ja omassa työssä työllistyvien välillä

Hallituksen esitys 94/2015 ei paranna itsensä työllistävien henkilöiden jo valmiiksi ongelmallista työmarkkina-asemaa. Esitys selkeyttää rajanvetoa yrittäjien ja omassa työssä työllistyvien välillä vain määritelmien tasolla. Voimassa oleva työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n yrittäjän määritelmä jättää ulkopuolelle ne yrittäjät, jotka eläkelaisissa olevien rajoitusten vuoksi eivät ole velvollisia ottamaan yrittäjän eläkevakuutusta. Yrittäjän eläkelain mukainen vakuuttamisvelvollisuus alkaa vasta, kun toiminnasta saatu tulo on vuodessa vähintään 7 502,14 euroa (2015). Vakuuttamisvelvollisuus ei koske toimintaa, joka ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään neljää kuukautta. Nykyisin omassa työssä työllistymisenä arvioitu pienimuotoinen toiminta ei kuitenkaan jatkossakaan kerryttäisi yrittäjän työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevaa työssäoloehtoaa, koska työssäoloehtoon lukeminen edellyttää yritystulon olevan vähintään 1 027 euroa kuukaudessa (2015). Tuloraja on siten korkeampi kuin yrittäjän eläkelain mukainen vakuuttamisvelvollisuuden alaraja.

Omassa työssä työllistyvää, palkansaajaksi vai yrittäjäksi

Laskutusyhteisöjen kautta työskenteleviä ei vakuutusosoikeuden ratkaisukäytännön mukaan pidetä palkansaajina, koska käsite on sidottu työsuhteeseen, joka edellyttää työnantaja-aseman olemassaoloa. Kun laskutusyhteisöä ei voida pitää työnantajana, ei myöskään työsuhdetta ole syntynyt eikä tätä kautta työllistyvää henkilöä voida pitää palkansaajana. Palkansaajan käsitettä on kuitenkin jo laajennettu työsuhteen ulkopuolelle toimitusjohtajien osalta. Käytännössä itsensä työllistävien henkilöiden työskentely ei poikkea siitä, miten työtä tehdään työosuuskunnissa tai henkilöstövuokrayritysten kautta. Työosuuskunnassa työskentelevä ja vuokratyöntekijä ovat työttömyysturvassa palkansaajia, itsensä työllistäjä ei. Kuitenkin itsensä työllistäneen henkilön työstä on usein maksettu eläke-, työttömyysvakuutus- ja sosiaaliturvamaksut. He osallistuvat usein työttömyysturvan rahoitukseen, mutta jäävät tästä huolimatta vaille ansioturvaa. Koska omassa työssä työllistyvää on käytännössä lähempänä palkansaajaa, olisi tulevan ansioturvan kerryttämisen kannalta järkevämpää katsoa heidät jatkossa palkansaajiksi. Näin mahdollistettaisiin se, että oman työn ja esimerkiksi perinteisen työsuhteessa tehtävän osa-aikatyön yhdistelmä voisi kerryttää uutta työssäoloehtoaa. Jos oma työ on yrittäjätyötä, tämä ei ole mahdollista, koska työssäoloehtoaa ei voi kerätä palkansaaja- ja yrittäjätyön yhdistelmästä.

Vakuuttava työttömyyskassa

Palkansaajan käsitteen laajentaminen ei yksistään poista nykyisen työttömyysturvalain kannustinongelmia. Jos itsensä työllistäminen katsottaisiin palkkatyöksi, estää työttömyysturvalain 4 luvun 3 §:n työaika- ja työajan valvontaa koskeva rajoitus käytännössä työttömyysetuuden maksamisen. Itsensä työllistävän henkilön työskentely tapahtuu usein jossain muualla kuin työnantajan tiloissa, jolloin toimeksiantaja ei useinkaan valvo työaika- ja työajan valvontaa. Palkkaus perustuu työsuoritukseen eikä työsuoritteeseen käytettävään työaikaan. Oman työn siirtäminen palkansaajatyöksi aiheuttaisi siis saman tilanteen kuin HE 94/2015:ssä ehdotettu yrittäjämääritelmän laajentaminen, jos lainsäädäntöä ei muilta osin muuteta. Työttömyysturvalainsäädäntö onkin otettava laajempaan tarkasteluun, jolloin voidaan estää se, etteivät muutokset käytännössä johda siihen, että työn vastaanottaminen vaikeutuu. Tässä yhteydessä pitäisi tarkastella työajan valvontaa osa-aikatyössä sekä yritystoiminnassa työllistymistä koskevat säännökset.

Päiväys ja allekirjoitus

Loimaalla, 26.11.2015

Auli Hänninen

toimitusjohtaja

Yleinen työttömyyskassa YTK